

Arkivet och uppslagsverket: att skriva på *Wikipedia*

JOHAN JÖNSSON*

Malmö

Om man roar sig med att försöka sprida kunskap till världen genom *Wikipedia* finns det saker man får förklara om och om igen. Hur ändringar patrolleras för att förhindra klotter och spam. Vad som krävs för att det ska gå att skriva en artikel om någonting. Hur man laddar upp bilder.

Förvånansvärt ofta hamnar jag i diskussioner med historiker om att använda arkiv- och brevmaterial som källor. Låt mig försöka förklara hur de passar in – eller inte passar in – i *Wikipedias* system, i hopp om att något minska friktionen historiker kan känna i sitt umgänge med uppslagsverket.

Wikipedia är ett uppslagsverk som kan redigeras av alla. Det betyder inte att vem som helst skriver om vad som helst. Den som skriver om fysik är ofta fysiker, den som är inne och petar i språkvetenskapliga begrepp har någon form av utbildning inom lingvistik och så vidare – det finns en korrelation mellan att vara beredd att lägga sin fritid på att sprida information om ett ämne och att ha ägnat tid åt att sätta sig in i det. Men principen att alla kan redigera innebär att uppslagsverket har byggts runt idén att man inte kan förlita sig på någons meriter.

I ett sammanhang där många, liksom i internets barndom, fortfarande redigerar pseudonymt går det inte att sätta sin heder som skribent i pant och intyga att det man säger stämmer, och en artikel som över tid kan redigeras och byggas på av dussintals eller hundratals personer måste kunna visa varifrån informationen är hämtad. Alltså bygger *Wikipedia* helt på sina källhänvisningar. Uppslagsverket är en stolt tertiärkälla: det ska bara presentera sådant som redan har publicerats annorstädes av nå-

* Skribent på svenskspråkiga *Wikipedia* och författare till boken *Wikipedia inifrån* (Stockholm 2022).

gon form av någorlunda trovärdiga källor. *Wikipedia* ska aldrig vara först med ny information, eftersom det saknar en traditionell redaktionell process som kan bedöma den.

Ingenting gör *Wikipedias* osynliga medarbetare gladare än när ämnesexperter vill dela med sig av sin kunskap och engagera sig i uppslagsverket. Uppslagsverksartikeln är sin egen genre med sina egna krav, och liksom alla andra publikationer har *Wikipedia* sina riktlinjer för hur dess material ska hanteras. Det kan vara svårt nog som nykomling, eftersom "alla kan redigera" så lätt tolkas som att "alla kan redigera efter eget huvud", och det håller i längden inte i ett samarbetsprojekt som strävar efter någon form av sammanhängande struktur och har ägnat 20 år åt att samla på sig normer för hur arbetet bör bedrivas.

Men historiker kan uppleva en särskild frustration i att arkiv- och brevkällor inte välkomnas av uppslagsverket. En av de viktiga riktlinjerna på *Wikipedia* är "ingen originalforskning". *Wikipedia* ska aldrig vara först med nya idéer eller slutsatser, eftersom systemet är byggt för att kunna hantera att alla kan redigera innehållet, och har principer därefter. Att då dra upp information ur arkiv eller brev och försöka förklara vad de betyder kan föra skribenten alldeles för långt ut i originalforskningens territorium. Enligt uppslagsverkets grundprinciper bör inte vem som helst försöka förstå sig på arkivkällorna och sedan berätta för världen vad de innebär: det kan vara knepigt, lätt att missförstå eller missa sammanhanget. Långt mycket bättre, då, om någon historiskt skolad kan sätta samman en syntes som uppslagsverket kan använda sig av.

Bland de aktiva användare som utgör svenskspråkiga *Wikipedias* informella redaktion råder delade meningar om i vilken grad arkivmaterial kan refereras till. Vissa anser att en artikel som i stort bygger på andra källor kan använda sig av arkivmaterial för vissa typer av uppgifter. Andra vill gärna hålla på *Wikipedias* roll som tredjehandskälla.

Oavsett kan man konstatera att *Wikipedia* aldrig kan ersätta projekt som *Svenskt biografiskt lexikon* eller *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*. *Wikipedia* är inte en vetenskaplig publikation; utan dessa finns det mycket sämre möjligheter att skriva svenska historiska biografier på *Wikipedia*. *Wikipedia* spelar en viktig roll för att popularisera historia, och vi som redan jobbar med det ser gärna att fler engagerar sig i uppgiften. Men *Wikipedia* kan och ska bara popularisera det som redan finns beskrivet

annorstädes. Trots alla de sätt på vilka *Wikipedia* gör någonting nytt och annorlunda, hör det hemma i samma kretslopp som den traditionella akademiska och publicistiska miljön – det är så vi som tillsammans bygger *Wikipedia* förväntar oss ha någonting att skriva om.